

VISOKA ŠKOLA ZA USLUŽNI BIZNIS
Istočno Sarajevo - Sokolac

VUB

VISOKA ŠKOLA ZA USLUŽNI BIZNIS

ZBORNIK RADOVA

NAUČNI SKUP
«BALKAN NA JAHORINI»

Jahorina, 22.-23. septembar 2023.

GODINA 2, BROJ 2 (2023)

**ISSN 2831-0667
COBISS.RS-ID 139080193
ISBN 978-99976-971-7-2**

**II NAUČNI SKUP „BALKAN NA JAHORINI 2023“
„RAZVOJNE PERSPEKTIVE ZAPADNOG BALKANA U XXI
VIJEKU“**

**II SCIENTIFIC MEETING "BALKAN ON JAHORINA 2023"
"DEVELOPMENT PERSPECTIVES OF THE WESTERN
BALKANS IN THE XXI CENTURY"**

Visoka škola za uslužni biznis
Istočno Sarajevo - Sokolac
The College of Service Business
Sokolac - East Sarajevo

Jahorina, 22. i 23. septembar 2023.
Zbornik radova II naučnog skupa
„Balkan na Jahorini 2023“

„RAZVOJNE PERSPEKTIVE
ZAPADNOG BALKANA U XXI VIJEKU“
22. i 23. septembar 2023. godine, Jahorina
u organizaciji Visoke škole za uslužni biznis
Sokolac – Istočno Sarajevo

Izdavač:

Visoka škola za uslužni biznis
Sokolac – Istočno Sarajevo
Cara Lazara bb, 71350 Sokolac - Istočno Sarajevo
Web: <https://vub.edu.ba>

Za izdavača:

Doc. dr Ognjen Bakmaz

Urednik:

Doc. dr Ognjen Bakmaz

Štampa:

Print Shop doo, Istočno Sarajevo

Za štampariju:

Zoran Miovčić

Tiraž:

100

ISBN

978-99976-971-7-2

COBISS.RS-ID

139080193

Jahorina, September 22nd and 23rd, 2023
Proceedings papers of II scientific meeting
"Balkan at Jahorina 2023"

“DEVELOPMENT PERSPECTIVES OF THE WESTERN BALKAN
IN THE XXI CENTURY”

September 22nd & 23rd, 2023, Jahorina
in organization of The College of Service Business
Sokolac - East Sarajevo

Publisher:

The College of Service Business
Sokolac – East Sarajevo
Cara Lazara bb, 71350 Sokolac - East Sarajevo
Web: <https://vub.edu.ba>

For the Publisher:

Ognjen Bakmaz, PhD, Associate Professor

Editor:

Ognjen Bakmaz, PhD, Associate Professor

Print:

Print Shop Ltd., East Sarajevo

For the Print:

Zoran Mioščić

Circulation:

100

ISBN

978-99976-971-7-2

COBISS.RS-ID

139080193

Naučni odbor:

PROF. DR ZORAN MILOŠEVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DOC. DR OGNJEN BAKMAZ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR DRAGAN TEŠANOVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR ĐURA PAUNIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR NENAD MARKOVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR DRAGAN VUKASOVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR MILAN POČUČA

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija
u Novom Sadu

DR MILOŠ PAVLOVIĆ

Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija,
Beograd

DOC. DR IRENA PETRUŠIĆ

Fakultet za menadžment, Herceg Novi, Univerzitet Adriatic

PROF. DR DARKO GOLIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR SANJA ŠKORIĆ

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija
u Novom Sadu

PROF. DR MIROSLAV DODEROVIĆ

Filozofski fakultet, Univerzitet Crne Gore

PROF. DR MIROSLAV MILOSAVLJEVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo – Sokolac

PROF. DR DRAGAN ĐURANOVIĆ

Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka

PROF. DR JOKO DRAGOJLOVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo – Sokolac

PROF. DR ACO BOBIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DOC . DR BILJANA BJELICA

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo – Sokolac

DOC. DR DRAŽAN ERKIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DOC. DR MARKO MILOŠEVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR IVANA MILOVANOVIĆ

Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Univerzitet u Novom Sadu

PROF. DR SANJA LONČAR

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DOC. DR JELENA MILOSAVLJEVIĆ NIKOV

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DR ISIDORA MILOŠEVIĆ

Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

ORGANIZACIONI ODBOR:

- **PROF. DR JOKO DRAGOJLOVIĆ** – predsednik Organizacionog odbora
- **PROF. DR DARKO GOLIĆ**
- **DOC. DR MARKO MILOŠEVIĆ**
- **DOC. DR DRAŽEN ERKIĆ**
- **DR ISIDORA MILOŠEVIĆ**
- **MSc ALEN KAMIŠ**
- **MSR ANJA KOPRIVICA**

Sekretar:

MSR ANJA KOPRIVICA, asistent

Scientific Board:

Prof. ZORAN MILOŠEVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. OGNJEN BAKMAZ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. DRAGAN TEŠANOVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. ĐURA PAUNIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. NENAD MARKOVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. DRAGAN VUKASOVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. MILAN POČUČA, PhD

Faculty of Law for Commerce and Judiciary, University of Business Academy in Novi Sad

MILOŠ PAVLOVIĆ, PhD

Belgrade Academy of Business and Art Vocational Studies, Belgrade

Asst. Prof. IRENA PETRUSIĆ, PhD

Faculty of Management, Herceg Novi, Adriatic University

Prof. DARKO GOLIC, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. SANJA ŠKORIĆ, PhD

Faculty of Law for Commerce and Judiciary, University of Business Academy in Novi Sad

Prof. MIROSLAV DODEROVIĆ, PhD

Faculty of Philosophy, University of Montenegro

Prof. MIROSLAV MILOSAVLJEVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. DRAGAN ĐURANOVIĆ, PhD

University of Business Engineering and Management Banja Luka

Prof. JOKO DRAGOJLOVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. ACO BOBIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. BILJANA BJELICA, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. DRAŽAN ERKIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. MARKO MILOSEVIC, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. IVANA MILOVANOVIĆ, PhD

Faculty of Sports and Physical Education, University of Novi Sad

Prof. SANJA LONČAR, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. JELENA MILOSAVLJEVIĆ NIKOV, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

ISIDORA MILOSEVIC, PhD

Business School of Vocational Studies, Novi Sad

Organizing Committee:

- **PROF. JOKO DRAGOJLOVIĆ, PhD** – Chairman of the Organizing Committee
- **PROF. DARKO GOLIC, PhD**
- **ASST. PROF. DR MARKO MILOSEVIC, PhD**
- **ASST. PROF. DRAŽEN ERKIĆ, PhD**
- **ISIDORA MILOSEVIC, PhD**
- **ALLEN KAMIŠ, MSc**
- **ANJA KOPRIVICA, MSc**

Secretary:

ANJA KOPRIVICA, MSc, Assistant

S A D R Ź A J

Uvodna riječ.....	19
--------------------------	-----------

**Ognjen Bakmaz,
Nenad Marković,
Aleksandra Pušara**

UTICAJ KREATIVNOSTI NA FLEKSIBILNOST PREDUZEĆA	25
---	-----------

**Bojana Ostojić,
Biljana Ilić,
Irena Petrušić,
Jelena Ružić**

UTICAJ DIGITALNOG MARKETINGA NA RADNO ANGAŽOVANJE LJUDSKIH RESURSA.....	39
--	-----------

**Darko Golić,
Maja Petrović,**

USTAVNI OKVIR PRAVA NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI SRBIJI.....	61
--	-----------

**Joko Dragojlović,
Jelena Matijašević,
Anja Koprivica**

DECA KAO ŽRTVE PORODIČNOG NASILJA.....	89
---	-----------

**Sanja Škorić,
Tamara Čičovački**

ZABRANA DISKRIMINACIJE I RAD U KAZNENO – POPRAVNIM ZAVODIMA.....	107
---	------------

**Jelena Milosavljević Nikov,
Isidora Milošević
Rastko Milošević
OSNIVANJE BANKE SA POSEBNIM POGLEDOM NA NJENE
OSNIVAČE.....127**

**Zoran Vavan
IZDRŽAVANJE DECE-STANJE I PERSPEKTIVE.....149**

**Marko Milić,
Biljana Bjelica
EKONOMSKE I INVESTICIONE PERSPEKTIVE ZAPADNOG
BALKANA.....171**

**Dražan Erkić,
Miroslav Baljak,
Aco Bobić,
Isidora Milošević
POLICIJA U FUNKCIJI BEZBJEDNOSTI NA NIVOU LOKALNE
ZAJEDNICE - STUDIJA SLUČAJA GRAD ZVORNIK.....195**

**Ružica Đervida,
Zoran Đuričić,
Dejan Gligović,
Duško Laković
ULOGA I MESTO SVETSKE TRGOVINSKE ORGANIZACIJE U
MEĐUNARODNOJ TRGOVINI.....217**

**Bojana Kalenjuk Pivarski,
Stefan Šmugović,
Velibor Ivanović,
Dragan Tešanović,
Predrag Tošić
FAKTORI UTICAJA POTROŠNJE TRADICIONALNE HRANE U
TURIZMU, KAO BITNI ČINIOCI REGIONALNOG
RAZVOJA.....233**

**Dragan Tešanović,
Velibor Ivanović,
Bojana Kalenjuk Pivarski,
Stefan Šmugović,
Maja Banjac Punić
GASTRONOMSKI IDENTITET - ZNAČAJAN ELEMENT
TURISTIČKOG REGIONALNOG RAZVOJA.....250**

**Stefan Šmugović,
Velibor Ivanović,
Bojana Kalenjuk Pivarski,
Dragan Tešanović,
Bojan Đerčan
KULINARSKO NASLEĐE I RURALNI RAZVOJ: OČUVANJE
TRADICIJE ZA ODRŽIVI RAST.....269**

**Željka Bojanić,
Ivana Milovanović
ODNOS PERFEKCIONIZMA I
SOCIJALNE ANKSIOZNOSTI.....289**

**Alen Kamiš,
Saša Kukolj,
Aleksandra Penjišević,
Branislav Sančanin
DEFENSE IN DEPTH STRATEGIJA ZAŠTITE PROTIV SOCIAL
INŽINJERINGA I PHISHING NAPADA.....309**

**Nikola Vojvodić,
Mladen Ivić,
Željko Grublješić
RAZVOJ I PRIMJENA VJEŠTAČKE INTELIGENCIJE U
BUDUĆNOSTI.....335**

**Darko Martinov,
Dragan Vučinić,
dragan Vukasović
INTELEKTUALNI KAPITAL U FUNKCIJI RAZVOJA.....349**

**Slaviša Trajković,
Krstó Jakšić,
Marko Zakić,
Aleksandar Zakić
PERSPEKTIVE EFIKASNIJEG POSLOVANJA PRIMENOM
DIGITALNIH MARKETING KAMPANJA.....363**

**Marko Milošević,
Pavle Jakšić
UTICAJ STOPE INFLACIJE I CENE ZLATA NA PRINOSE OD
AKTIVNOSTI INVESTIRANJA – STUDIJA SLUČAJA SRBIJA,
HRVATSKA I MAĐARSKA.....381**

**Stevan Stankovski,
Gordana Ostojić
MOGUĆNOSTI PRIMENE VEŠTAČKE INTELIGENCIJE U
IZRADI PROGRAMSKOG KODA ZA UREĐAJE U
AUTOMATIZACIJI.....421**

**Predrag Pavlićević
PERSPEKTIVE ZAPADNOG BALKANA: JEDNO
GLEDIŠTE IZ REPUBLIKE SRBIJE.....437**

**Nikša Grgurević
ULOGA SOCIJALNOG KAPITALA U RAZVOJU
DRŽAVA JIE.....455**

CONTENTS

Introductory word.....	22
-------------------------------	-----------

Ognjen Bakmaz, Nenad Marković, Aleksandra Pušara THE INFLUENCE OF CREATIVITY ON THE FLEXIBILITY OF THE COMPANY.....	37
--	-----------

Bojana Ostojić, Biljana Ilić, Irena Petrušić, Jelena Ružić THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING ON WORK ENGAGEMENT OF HUMAN RESOURCES.....	58
---	-----------

Darko Golić, Maja Petrović, CONSTITUTIONAL FRAMEWORK OF THE RIGHTS OF NATIONAL MINORITIES IN THE REPUBLIC OF SERBIA.....	85
---	-----------

Joko Dragojlović, Jelena Matijašević, Anja Koprivica CHILDREN AS VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE.....	104
---	------------

Sanja Škorić, Tamara Čičovački PROHIBITION OF DISCRIMINATION AND WORK IN PENAL - CORRECTIONAL INSTITUTIONS.....	123
--	------------

**Jelena Milosavljević Nikov,
Isidora Milošević,
Rastko Milošević
THE ESTABLISHMENT OF THE BANK WITH A SPECIAL
VIEW ON ITS FOUNDERS.....144**

**Zoran Vavan
CHILD SUPPORT-STATUS AND PERSPECTIVES.....167**

**Marko Milić,
Biljana Bjelica
ECONOMIC AND INVESTMENT PERSPECTIVES OF THE
WESTERN BALKANS.....192**

**Dražan Erkić,
Miroslav Baljak,
Aco Bobić,
Isidora Milošević
POLICE IN A SECURITY FUNCTION AT THE LOCAL
LEVEL - CASE STUDY OF CITY OF ZVORNIK.....213**

**Ružica Đervida,
Zoran Đuričić,
Dejan Gligović,
Duško Laković
THE ROLE AND PLACE OF THE WORLD TRADE
ORGANIZATION IN INTERNATIONAL TRADE.....231**

**Bojana Kalenjuk Pivarski,
Stefan Šmugović,
Velibor Ivanović,
Dragan Tešanović,
Predrag Tošić
FACTORS OF INFLUENCE ON CONSUMPTION OF
TRADITIONAL FOOD IN TOURISM, AS ESSENTIAL
FACTORS OF REGIONAL DEVELOPMENT.....242**

**Dragan Tešanović,
Velibor Ivanović,
Bojana Kalenjuk Pivarski,
Stefan Šmugović,
Maja Banjac Punić
GASTRONOMIC IDENTITY - A SIGNIFICANT ELEMENT
OF TOURIST REGIONAL DEVELOPMENT.....262**

**Stefan Šmugović,
Velibor Ivanovic,
Bojana Kalenjuk Pivarski,
Dragan Tešanović,
Bojan Đerčan
CULINARY HERITAGE AND RURAL DEVELOPMENT:
PRESERVING TRADITION FOR SUSTAINABLE GROWTH...280**

**Željka Bojanić,
Ivana Milovanović
RELATIONSHIP BETWEEN PERFECTIONISM AND SOCIAL
ANXIETY.....306**

**Alen Kamiš,
Saša Kukolj,
Aleksandra Penjišević,
Branislav Sančanin
DEFENSE IN DEPTH PROTECTION STRATEGY AGAINST
SOCIAL ENGINEERING AND PHISHING ATTACKS.....328**

**Nikola Vojvodić,
Mladen Ivić,
Željko Grublješić
DEVELOPMENT AND APPLICATION OF ARTIFICIAL
INTELLIGENCE IN THE FUTURE.....346**

**Darko Martinov,
Dragan Vučinić,
Dragan Vukasović
INTELLECTUAL CAPITAL IN THE FUNCTION OF
DEVELOPMENT.....361**

**Slaviša Trajković
Krstó Jakšić
Marko Zakić
Aleksandar Zakić
PERSPECTIVES OF MORE EFFICIENT BUSINESS USING
DIGITAL MARKETING CAMPAIGNS.....377**

**Marko Milošević,
Pavle Jakšić
THE INFLUENCE OF THE INFLATION RATE AND GOLD
PRICE ON INCOME FROM INVESTMENT ACTIVITIES–CASE
STUDY OF SERBIA, CROATIA AND HUNGARY.....415**

**Stevan Stankovski,
Gordana Ostojić
OPPORTUNITIES FOR APPLYING ARTIFICIAL
INTELLIGENCE IN CODE GENERATION
FOR AUTOMATION DEVICES.....433**

**Predrag Pavličević
PERSPECTIVES OF THE WESTERN BALKANS:
ONE VIEW FROM THE REPUBLIC OF SERBIA.....449**

**Nikša Grgurević
THE ROLE OF SOCIAL CAPITAL IN THE
DEVELOPMENT OF SEE COUNTRIES.....464**

Doc. dr Zoran Vavan

Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić Novi Sad,

Univerzitet Union u Beogradu

e-mail: zoran.vavan@yahoo.com

IZDRŽAVANJE DECE – STANJE I PERSPEKTIVE

Apstrakt:

*Izdržavanje deteta predstavlja kako pravo deteta, tako pravo i obavezu roditelja. Svedoci smo da nam svakodnevni život i sudska praksa ukazuju da roditelji kao nosioci prava ali i dužnici ove zakonske obaveze, često istu ne izvršavaju blagovremeno ili je apsolutno zanemaruju, te tako svojoj deci uskraćuju mogućnost zadovoljavanja elementarnih životnih potreba. Praksa dalje potvrđuje da postojanje pravnosnažne i izvršne sudske odluke o izdržavanju deteta često ne predstavlja garanciju za ostvarivanje i realizaciju utvrđenog prava. Izvršni postupci radi naplate novčanog potraživanja na ime izdržavanja deteta se neretko otežano sprovode ili ostaju bez uspeha. Rad ukazuje na specifičnosti, aktuelna pitanja i probleme koji se vezuju kako za sam sudski postupak u vezi određivanja obaveze izdržavanja dece, tako i prinudnog izvršenja sudskih odluka **radi naplate istog**. Poseban deo posvećen je mogućnostima prevazilaženja postojećih poteškoća u realizaciji prava dece na zakonsko izdržavanje, perspektivama razvoja i unapređenja ovog specifičnog i prioritetnog sudskog postupka. U fokusu je prevashodno analiza normativnog supstrata i sudske prakse u Republici Srbiji.*

Ključne reči: *izdržavanje deteta, prava i obaveze roditelja, sudski postupak, izvršenje.*

1. O POJMU I ZNAČAJU IZDRŽAVANJA DECE

Izdržavanje predstavlja humanu, etičku, ali svakako i pravnu obavezu lica koja se nalaze u određenom srodničkom i građanskopravnom odnosu.¹ Ono je institut redovnog obezbeđenja određenog obima materijalnih sredstava za podmirenje najnužnijih, egzistencijalnih potreba lica koje samo ne može obezbediti sredstva za život, niti ih može pribaviti radom, kao i za podmirenje širih potreba neobezbeđenog lica, u granicama imovinskih mogućnosti dužnika obaveze izdržavanja.² Nužne potrebe za biloški i duhovni razvoj primalac izdržavanja može primati u naturalnom obliku ili, kako je to i najčešće u praksi, u novcu.

Često se za izdržavanje koristi termin „alimentacija“, a objašnjenje bi se moglo tražiti u korenu tog izraza, koji potiče od latinske reči *alere*, što u prevodu znači - hraniti.

Kao pravo i obaveza, izdržavanje može nastati na osnovu nekoliko izvora, a to su: zaveštanje - legat;³ ugovor o doživotnom izdržavanju;⁴ neformalni obligacioni ugovor gde se jedna strana

¹ Počuča, M., Šarkić, N., (2016). Porodično pravo i porodičnopravna zaštita, Pravni fakultet Union i Službeni glasnik – četvrto izdanje, Beograd, str. 275.

² Cvejić Jančić, O., (2004). Porodično pravo, Knjiga 2 - roditeljsko i starateljsko pravo, Centar za izdavačku delatnost, Univerzitet u Novom Sadu, str.136

³ "Zaveštalac može jednu ili više stvari ili prava ostaviti nekom određenom ili odredivom licu, ili naložiti nasledniku da iz onoga što mu je ostavljeno da neku stvar ili pravo nekom licu, ili mu isplati sumu novca, ili ga oslobodi kakvog duga, ili ga izdržava ili, uopšte u njegovu korist nešto učini ili se uzdrži od kakvog činjenja, ili da nešto trpi." - član 141. stav 1. Zakona o nasleđivanju, "Sl. glasnik RS", br.46/95, 101/2003 - odluka USRS i 6/2015

⁴ "Ugovorom o doživotnom izdržavanju obavezuje se primalac izdržavanja da se posle njegove smrti na davaoca izdržavanja prenese svojina tačno određenih stvari ili kakva druga prava, a davalac izdržavanja se obavezuje da ga, kao naknadu za to, izdržava i da se brine o njemu do kraja njegovog života i da ga posle smrti sahrani." - član 194. stav 1. Zakona o nasleđivanju - op. cit.

obavezuje da će drugoj strani davati izdržavanje; naknada materijalne štete - rente, ukoliko pogine lice koje je izdržavalo ili redovno pomagalo drugo lice, kao i lice koje je po zakonu imalo pravo zahtevati izdržavanje od poginulog i ima pravo na naknadu štete koju trpi gubitkom izdržavanja, odnosno pomaganja;⁵ kao i na osnovu samog zakona koji uređuje porodične odnose.

Izdržavanje koje uređuje Porodični zakon Republike Srbije (u daljem tekstu: PZ), jeste zakonsko izdržavanje koje je regulisano imperativnim normama i koje postoji između članova porodice i drugih srodnika. Ovim aktom posebno su uređeni: izdržavanje supružnika, izdržavanje vanbračnog partnera, izdržavanje majke deteta i izdržavanje deteta roditelja i drugih srodnika.⁶

Zakonsko izdržavanje predstavlja dužnost i pravo lične prirode, imovinskog karaktera koje se ne može menjati sporazumom između poverioca i dužnika izdržavanja, niti se može prenositi na druga lica pravnim poslovima *inter vivos* ni *mortis causa*.⁷ Samo odricanje od prava na izdržavanje nije moguće i ukoliko do njega dođe ono neće proizvoditi pravno dejstvo.⁸ Ono ne može da zastari kao pravo, s obzirom da je reč o obliku ličnog subjektivnog prava, ali može da zastari kao potraživanje povremenog davanja u roku od tri godine od dana dospelosti svakog pojedinačnog iznosa, odnosno obroka.⁹ S obzirom da je reč o ličnom

⁵ Na osnovu člana 194. Zakona o obligacionim odnosima, "Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, "Sl. list SRJ", br. 31/93 i "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja

⁶ Članovi 151-167. "Sl. glasnik RS", br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015

⁷ Babić, I., (2014). Komentar Porodičnog zakona, JP Službeni Glasnik, Beograd, str. 368

⁸ Prema članu 8. stav 2. PZ

⁹ U skladu sa članom 341. tačka 5., članom 373. stav 3. i članom 372. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

pravu, ono je neprenosivo i ne može biti predmet ugovora u pravnom prometu.

Između deteta i roditelja postoji pravo i obaveza izdržavanja. Naime, dete ima pravo na izdržavanje od strane roditelja, odnosno zajednička je obaveza oba roditelja da izdržavaju svoje maloletno i pod određenim zakonskim uslovima punoletno dete. Dakle, oba roditelja, ukoliko su živa, bez obzira na činjenicu koji od njih vrši roditeljsko pravo, u obavezi su da izdržavaju dete. Pravo i dužnost roditelja da izdržava dete nije uslovljeno činjenicom da li je ono rođeno u braku ili ne.

Zakonom je utvrđeno pravo maloletnog deteta na izdržavanje od strane roditelja, kao i od drugih krvnih srodnika u pravoj ushodnoj liniji ukoliko roditelji nisu živi ili nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje.¹⁰ Roditelj je dužan da izdržava dete u skladu sa svojim mogućnostima iz sopstvene imovine ili prihoda. Ovu dužnost on ima uvek, makar i po cenu žrtvovanja određenih sopstvenih potreba radi obezbeđenja nužnih potreba i interesa deteta. Roditelji su dužni da to da čine po cenu odricanja od vlastitog egzistencijalnog minimuma, te da ulažu posebne napore za pribavljanje potrebnih materijalnih sredstava kako bi ispunili obavezu izdržavanja maloletnog deteta.¹¹ Ukoliko roditelj ne živi u porodičnoj zajednici sa detetom, on svoju obavezu izdržavanja ispunjava, po pravilu, isplatom određenog mesečnog novčanog iznosa. Sa druge strane, ukoliko roditelji nemaju dovoljno materijalnih sredstava, a dete koje je navršilo 15 godina života svojim radom stiče prihode, ono je dužno da delimično podmiruje potrebe svog izdržavanja od sopstvene

¹⁰ Član 154. stav 1. i stav 2. PZ

¹¹ Draškić, M., (2006). Porodično pravo i prava deteta, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i JP Službeni glasnik, Beograd, str. 341

zarade. Takođe, ukoliko maloletno dete poseduje imovinu veće vrednosti, roditelji mogu, uz saglasnost organa starateljstva, otuđiti ili opteretiti istu radi izdržavanja deteta.¹²

Kada maloletno dete zaključi brak na osnovu dozvole suda i na taj način stekne poslovnu sposobnost, prestaje obaveza roditelja da ga izdržava, ali ukoliko je dete stupilo u vanbračnu zajednicu, to ne oslobađa roditelje obaveze da doprinose njegovom izdržavanju.¹³ Obaveza roditelja da izdržava maloletno dete prestaje, pored navedene činjenice sklapanja braka, nastupanjem punoletstva, smrću deteta ili smrću oba roditelja.

Roditelji su dužni, po pravilu, da izdržavaju dete do njegovog punoletstva, odnosno do njegove osamnaeste godine života. Međutim, postoje odstupanja od ovog pravila, te u određenim situacijama postoji obaveza roditelja da izdržavaju i punoletno dete. Porodični zakon predviđa dva takva slučaja, kada je dete nesposobno za rad i kada nastavi nakon punoletstva da se redovno školuje. Navedenim aktom utvrđeno je pravo na izdržavanje od roditelja punoletnog deteta nesposobnog za rad, koje nema dovoljno sredstava za izdržavanje, sve dok takvo stanje traje, kao i pravo punoletnog deteta koje je na redovnom školovanju na izdržavanje od roditelja srazmerno njihovim mogućnostima, a najkasnije do navršene 26. godine života.¹⁴ Nesposobnost za rad je pravni standard koji definiše i tumači sudska praksa u zavisnosti od okolnosti svakog konkretnog slučaja. Kod nesposobnosti za rad suština je da usled bolesti, određenog fizičkog ili psihičkog nedostatka lice nije u mogućnosti da

¹² U skladu sa članom 154. stav 3. PZ

¹³ Odluka Vrhovnog suda Vojvodine posl. br. Gž. 203/84 od 09.05.1984. godine

¹⁴ Član 155. stavovi 1. i 2. PZ

pribavi sredstva za život vlastitim radom.¹⁵ Ova činjenica bi svakako trebala da se utvrdi na osnovu nalaza veštaka medicinske struke u konkretnom slučaju. Obaveza roditelja da izdržava punoletno dete nije primarna, kao što je to slučaj kod maloletnog deteta gde roditelji moraju obezbediti detetu sredstva čak i po ceni ugrožavanja svoje egzistencije. Ovde je reč o supsidijarnoj obavezi roditelja u odnosu na njegove mogućnosti, u skladu sa primanjima i imovinom koju poseduje.

Sudska praksa je ustanovila standard po kojem punoletno dete koje se nalazi na redovnom školovanju ima pravo na izdržavanje od roditelja najkasnije do navršene 26. godine života bez obzira da li se nalazi u formalnom statusu redovnog ili vanrednog studenta.¹⁶ Sud će takođe posebno ceniti i situaciju koja može nastati kada dete obnovi godinu na fakultetu i nastavi nakon toga redovno da polaže ispite, a roditelj postavi pitanje nastavka plaćanja izdržavanja, s obzirom da ta situacija ne podrazumeva prestanak redovnog procesa studiranja.¹⁷ *Zakon o visokom obrazovanju* jasno predviđa u kojim slučajevima studentu prestaje status, a između ostalog navodi se i neupisivanje školske godine.¹⁸ Dakle, čim se ne upiše naredna školska godina, gubi se pravo na studiranje na prethodno upisanom fakultetu i samim tim može prestati i obaveza roditelja da izdržava to dete. Međutim, taj status se ponovo može aktivirati na istoj ili drugoj visokoškolskoj ustanovi, te je onda jedino merodavno za utvrđivanje obaveze roditelja da li je u pitanju samo manji prekid i nastavak kontinuiteta studiranja ili je reč o zloupotrebi prava na izdržavanje. Ukoliko dete završi studije i prestane obaveza

¹⁵ Draškić, M., (2006). Porodično pravo i prava deteta, op. cit., str. 342

¹⁶ Odluka Vrhovnog suda Srbije Gž. 8423/83

¹⁷ Odluka Vrhovnog suda Hrvatske Rev. 875/90

¹⁸ Član 109. stav 1. Zakona o visokom obrazovanju, "Sl. glasnik RS", br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakon i 73/2018

izdržavanja, a nakon toga ono ponovo upiše isti nivo studija drugog usmerenja, na istom ili drugom fakultetu, sudska praksa je stanovišta da se obaveza izdržavanja ne može ponovo uspostaviti.¹⁹

Kod izdržavanja punoletnog deteta koje se nalazi na redovnom školovanju, obaveza roditelja je takođe uslovljena njegovim materijalnim mogućnostima. Ukoliko bi izdržavanjem punoletnog deteta bila dovedena u pitanje egzistencija roditelja, te posebno ukoliko to dete poseduje sopstvenu imovinu i prihode, obaveza za izdržavanjem deteta nije opravdana. Takođe, nema pravo na izdržavanje ono punoletno dete, čije bi izdržavanje opteretilo roditelje i predstavljalo očiglednu nepravdu za njih.²⁰ Nepravda bi bila, na primer, u slučajevima da je dete sposobno za rad a ne želi da radi, da troši novac na kocku ili drugi vid rasipništva, da konzumira alkohol i opojne droge i sl.²¹

Sa druge strane i roditelj ima pravo na izdržavanje od strane deteta.²² Roditelj i dete, u ulogama poverioca i dužnika izdržavanja, ne mogu se sporazumeti o samom pravu, već mogu sporazumno odrediti jedino visinu i način davanja izdržavanja.²³ Odredbama PZ-a propisani su kriterijumi za utvrđivanje visine izdržavanja, te se ono određuje prema

¹⁹ Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Rev. 3129/2010 od 01.09.2010. godine

²⁰ Član 155. stav 4. PZ

²¹ Babić, I., (2014). Komentar Porodičnog zakona, op. cit., str. 406

²² Tako je prema čl. 156 PZ utvrđeno da "roditelj koji je nesposoban za rad, a nema dovoljno sredstava za izdržavanje, ima pravo na izdržavanje od punoletnog deteta ili drugog krvnog srodnika u pravoj nishodnoj liniji, odnosno od maloletnog deteta koje stiže zaradu ili ima prihode od imovine, srazmerno njegovim mogućnostima, te da sa druge strane on nema to pravo ukoliko bi to predstavljalo očiglednu nepravdu za dete odnosno drugog krvnog srodnika" Ovu dužnost mogu imati bračna, vanbračna i usvojena punoletna deca, a ukoliko oni nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje ova obaveza prelazi na dalje potomke, odnosno krvne srodnike u pravoj nishodnoj liniji - unuke i praunuke roditelja.

²³ Petrušić, N., Konstantinović Vilić, S., (2014). Ostvarivanje prava na izdržavanje - (ne)moć države, Zbornik radova: "Vladavina prava i pravna država u regionu", Istočno Sarajevo, str. 405-418.

odgovarajućim potrebama poverioca i realnim mogućnostima dužnika izdržavanja, pri čemu se vodi računa o minimalnoj sumi izdržavanja. Prilikom utvrđivanja potreba poverica vodi se računa o njegovim godinama, zdravstvenom stanju, obrazovanju, imovini, prihodima i drugim okolnostima od značaja za određivanje izdržavanja. Kada je reč o mogućnostima dužnika izdržavanja, vodi se računa o njegovim prihodima, radnom statusu i sticanju zarade, imovini, njegovim ličnim potrebama, obavezama da izdržava druga lica i drugim okolnostima koje su od značaja za određivanje izdržavanja.²⁴

Poverilac izdržavanja ima pravo izbora u pogledu oblika novčane sume, odnosno može da zahteva da visina izdržavanja bude određena u fiksnom mesečnom iznosu ili u procentu od redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika.²⁵ Ukoliko je izdržavanje određeno u procentu, visina izdržavanja, po pravilu, "ne može biti manja od 15% niti veća od 50% redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja, umanjenih za poreze i doprinose za obavezno socijalno osiguranje".²⁶ Usled promenjenih okolnosti na strani izvršnog poverioca ili izvršnog dužnika izdržavanja, može se menjati visina zakonskog izdržavanja, sporazumom samih stranaka ili sudskom odlukom.²⁷

Obaveza izdržavanja između roditelja i deteta prestaje istekom vremena trajanja izdržavanja, kao i usled smrti poverioca ili dužnika izdržavanja. Takođe, ono može da prestane ukoliko poverilac izdržavanja

²⁴ Član 160. PZ

²⁵ Izvršni poverilac se po pravilu opredeljuje za fiksni iznos u onim slučajevima kada izvršni dužnik izdržavanja ne ostvaruje redovne mesečne novčane prihode, npr. ukoliko je u pitanju preduzetnik, a za procentualni, kada dužnik ostvaruje redovna mesečna primanja.

²⁶ Član 162. stav 2. PZ

²⁷ Član 164. PZ

stekne dovoljno sredstava za izdržavanje, kao i kada dužnik izdržavanja dođe u takvu situaciju da nije više u mogućnosti da izmiruje svoju obavezu ili ona postane za njega očigledno nepravična, s tim da u oba slučaja obaveza neće prestati ako je poverilac izdržavanja maloletno dete.²⁸

Samo neizvršavanje zakonske obaveze izdržavanja inkriminisano je kao krivično delo koje propisuje Krivični zakonik.²⁹ Ono spada u grupu krivičnih dela protiv braka i porodice za koje je u osnovnom obliku kao sankcija predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine, a neće se kazniti učinilac ovog krivičnog dela samo ukoliko iz opravdanih razloga nije ispunjavao svoju zakonsku obavezu.³⁰

2. SPOR PO TUŽBI ZA ZAKONSKO IZDRŽAVANJE DECE

Ukoliko se zakonska obaveza ne izvršava ili nastane spor povodom iste, zaštitu svog prava deca mogu ostvariti u sudskom postupku, te pokrenuti spor za izdržavanje – tzv. alimentacionu parnicu. Alimentaciona parnica predstavlja posebnu vrstu porodičnog spora koja je regulisana PZ-om.³¹

Ovaj parnični postupak može se voditi kao samostalni i kao adhezioni postupak. On ima karakter osnovnog postupka kada je njegov primarni predmet zahtev u vezi sa određivanjem izdržavanja, promenom

²⁸ Član 167. PZ

²⁹ Član 195. Krivičnog zakonika "Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016

³⁰ Pretpostavlja se da je ovde zakonodavac pod opravdanim razlozima smatrao slučaj gubitka zaposlenja ili neke teže bolesti.

³¹ Članovi 277-282. PZ

visine izdržavanja i sl. On se može voditi i kao adhezioni postupak uz postupak u nekoj od bračnih parnica, paternitetskim i maternitetskim parnicama, parnicama za vršenje roditeljskog prava, lišenje roditeljskog prava i zaštitu prava deteta.

Postupak u sporu za izdržavanje pokreće se tužbom, koja se podnosi mesno nadležnom osnovnom sudu, u skladu sa pravilima opšte mesne ili posebne (izabrane) nadležnosti.

Tužbu po pravilu podnosi roditelj sa kojim dete živi i koji je njegov zakonski zastupnik. Radi potpunije zaštite dece, PZ-om propisano je da tužbu za izdržavanje deteta može podneti i organ starateljstva.³² Tako organ starateljstva - centar za socijalni rad, može da pokrene i vodi spor za izdržavanje, kao i da predloži povećanje iznosa zakonskog izdržavanja ukoliko roditelj kod kojeg se dete nalazi na čuvanju i vaspitanju iz određenih razloga ne vrši to pravo. Razlozi iz kojih navedeni roditelj to ne zahteva mogu nastati usled neukosti i nesnalažljivosti, te da na taj način pogoršava položaj svog deteta koje bi moglo da ima bolje uslove za život.³³ Organ starateljstva podneće tužbu protiv roditelja koji je dužnik izdržavanja i ukoliko je drugi roditelj nepoznat, nije živ ili je potpuno lišen poslovne sposobnosti ili roditeljskog prava. Osim toga, organ starateljstva može da pokrene spor za izdržavanje deteta protiv roditelja deteta smeštenog u hraniteljsku porodicu koji su prestali da ga izdržavaju, kao i onda kada je dete smešteno u ustanovu ili povereno

³² Član 278. stav 3. PZ

³³ Cvejić Jančić, O., (2004)., Porodično pravo, Knjiga II - roditeljsko i starateljsko pravo, op. cit., str. 140.

trećem licu, u situaciji kada su roditelji prestali da daju izdržavanje, a zakonski zastupnik deteta nije pokrenuo postupak protiv roditelja.³⁴

Postupak u ovoj vrsti spora naročito je hitan i prvo ročište se zakazuje u roku od osam dana od dana prijema tužbe u sud.³⁵ Dakle, u ovom slučaju, tužba se ne dostavlja tuženom na odgovor, niti se održava pripremno ročište. U sporu za izdržavanje dolazi do odstupanja od načela dispozicije, dakle sud nije vezan granicama postavljenog tužbenog zahteva, te može dosuditi i izdržavanje u većem ili manjem iznosu u odnosu na predloženi.³⁶ Pre i u toku trajanja parničnog postupka radi zakonskog izdržavanja, kao i po njegovom okončanju, sve dok pravnosnažna presuda ne bude izvršena, sud može na predlog tužioca odrediti privremenu meru, kojom se obezbeđuje izdržavanje i time pruža privremena i provizorna zaštita ograničenog vremenskog trajanja, do okončanja postupka u sporu.³⁷ Sud je u obavezi da svoju pravnosnažnu odluku po podnetoj tužbi za izdržavanje odmah dostavi organu starateljstva, odnosno centru za socijalni rad u mestu prebivališta, odnosno boravišta poverioca izdržavanja.³⁸

I pored postojanja zakonske obaveze roditelja da izdržavaju svoju deci, u praksi se veoma često pokreću sudski sporovi radi ostvarivanja prava deteta na izdržavanje. Istraživanja pokazuju da je sudski postupak ostvarivanja ovog prava neefikasan, uprkos proklamovanom načelu hitnosti. Tokom trajanja sporova za zakonsko izdržavanje, mnoga deca

³⁴ Stanković, G., (2006). Zaštita prava na izdržavanje u Porodičnom zakonu Republike Srbije, Novine u porodičnom zakonodavstvu Niš, str. 197

³⁵ U skladu sa članom 280. stavovi 1. i 2. PZ

³⁶ Član 281. PZ

³⁷ Više o privremenim merama: Petrušić, N. i Stanković, G., (2005). Privremene mere u režimu novog izvršnog prava Srbije, Novine u građanskom procesnom pravu, Niš, str. 209-213.

³⁸ Član 282. stav 1. PZ

žive u krajnjoj bedi, bez mogućnosti zadovoljenja elementarnih životnih potreba, čemu doprinosi i retka primena privremenih mera, kojima bi se mogla pružiti provizorna zaštita i obezbediti zadovoljenje egzistencijalnih potreba deteta u toku trajanja sudskog postupka.³⁹

Presuda iz spora o zakonskom izdržavanju predstavlja izvršnu ispravu, te ukoliko tuženi ne postupi po odluci suda i ne izvrši blagovremeno svoju obavezu uplate iznosa zakonskog izdržavanja, tužilac može pokrenuti izvršni postupak radi naplate iznosa zakonskog izdržavanja podnošenjem predloga za izvršenje mesno nadležnom osnovnom sudu.

3. POSTUPAK IZVRŠENJA RADI NAPLATE IZDRŽAVANJA

Obaveza roditelja da izdržavaju svoju decu, kao što je navedeno u prethodnom delu rada, propisana je Porodičnim zakonom. Navedenim aktom predviđeno je da njeno izbegavanje predstavlja grubo zanemarivanje dužnosti iz sadržine roditeljskog prava pri čemu takav roditelj može biti lišen roditeljskog prava.⁴⁰

Postojanje pravnosnažne i izvršne sudske odluke koja obavezuje roditelja na plaćanje određenog novčanog iznosa na ime zakonskog izdržavanja, često nije garant ostvarenja i uživanja prava deteta koja mu pripadaju. Dužnici ovu zakonsku obavezu, koja im je utvrđena presudom, u velikom broju slučajeva zanemaruju i izbegavaju, čak i po cenu krivične odgovornosti i odsluženja kazne zatvora. Razlozi za takvo ponašanje nisu samo ekonomske prirode, već je ono često posledica

³⁹ Petrušić, N. i Konstantinović Vilić, S., (2014). Ostvarivanje prava na o izdržavanje - (ne)moć države, op. cit., str. 407

⁴⁰ Član 81. stav 3. tačka 3. PZ

emotivnih netrpeljivosti i nesuglasica bivših partnera, u konkretnom slučaju roditelja deteta.⁴¹ U takvim slučajevima ne samo da se ugrožava pravo deteta na egzistenciju, već ono pored već jedne traume koju je izazvalo razdvajanje roditelja, doživljava novu.

Pored činjenice da Zakon o izvršenju i obezbeđenju⁴² (u daljem tekstu: ZIO), kao matični zakon koji uređuje materiju prinudnog izvršenja nije posebno uredio zakonsko izdržavanje, ono svakako ima prioritet prilikom naplate u odnosu na ostala potraživanja u konkretnom postupku.⁴³ Kao novčano sredstvo izuzeto je iz izvršenja, dakle, primanje po osnovu zakonskog izdržavanja ne može biti predmet izvršenja.⁴⁴

Postupak se sprovodi prema pravilima izvršenja radi ostvarenja novčanog potraživanja, s obzirom na činjenicu da izdržavanje predstavlja jedan obligacioni, dužničko - poverilački odnos koji je imovinskog karaktera i koji se realizuje, po pravilu, u novcu. Tako, kao redovni i klasični izvršni postupak, on se sastoji iz faze odlučivanja i faze sprovođenja izvršenja, gde se u prvoj fazi, donosi odluka po podnetom predlogu za izvršenje, a u drugoj preduzimaju konkretne izvršne radnje i sprovodi naplata.

Predlog za izvršenje u ime deteta može podneti kao zakonski zastupnik drugi roditelj, sa kojim ono živi i koji vrši roditeljsko pravo, lično ili putem advokata, a to može učiniti i nadležni centar za socijalni rad, ukoliko je učestvovao kao tužilac u prethodnom sudskom sporu iz

⁴¹ Vavan, Z., (2018). Izvršenje sudskih odluka o izdržavanju dece - aktuelna pitanja i problemi, Zbornik radova: "Porodični zakon - dvanaest godina posle", Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i JP Službeni glasnik, Beograd, str. 369.

⁴² „Sl. glasnik RS”, br. 106/2015, 106/2016 - autentično tumačenje, 113/2017 - autentično tumačenje, 54/2019, 9/2020 - autentično tumačenje i 10/2023 - dr. zakon

⁴³ Prilikom prodaje nepokretnosti (čl. 199. ZIO) i pokretnih stvari (čl. 253. ZIO) prvenstveno se namiruju potraživanja na osnovu zakonskog izdržavanja.

⁴⁴ U skladu sa članom 257. ZIO

kojeg je nastala izvršna isprava.⁴⁵ U predlogu za izvršenje nije nužno opredeliti sredstvo i predmet izvršenja, već može navesti da će se izvršenje sprovesti na celokupnoj imovini, te će se nakon utvrđivanja imovine izvršnog dužnika zaključkom utvrditi najpogodnije sredstvo i predmet izvršenja kojim će se namiriti potraživanje. Predlog za izvršenje podnosi se mesno nadležnom osnovnom sud na čijem području izvršni dužnik ima prebivalište ili boravište.⁴⁶ Nakon donošenja rešenja o izvršenju pristupa se sprovođenju izvršenja, a ZIO je ovu nadležnost, postupak sprovođenja izvršenja, isključivo propisao javnim izvršiteljima.⁴⁷

S obzirom da zakonsko izdržavanje predstavlja oblik klasičnog novčanog potraživanja, u okviru izvršnog postupka koriste se ona sredstva i predmeti izvršenja koji su predviđeni zakonom za njegovo namirenje. Jedan je od najprikladnijih i najjednostavnijih oblika sprovođenja naplate novčanog potraživanja je izvršenje na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima.⁴⁸ Jednostavnost ovog postupka ogleda se u činjenici da se jednim kratkim, administrativnim postupkom, sprovede izvršna radnja u cilju naplate dugovanja. Pri tome, nema potrebe da se izlazi na teren i sprovede druge izvršne radnje, te se na taj način štedi vreme i izbegavaju dodatni troškovi koji bi nastali u postupku. Kada se sprovodi izvršenje na ovaj način, konkretne izvršne

⁴⁵ Na osnovu člana 278. stav 3. PZ

⁴⁶ Članovi 6. i 7. ZIO

⁴⁷ Član 4. stav 1. ZIO

⁴⁸ Šarkić, N., (1998). Izvršenje radi naplate novčanog potraživanja, Pravni život, God. 47, br. 12, str. 181-196.

radnje se sastoje iz donošenja odluke, njenog slanja i postupanja poslodavca izvršnog dužnika po istoj.⁴⁹

U slučaju da je izvršni dužnik bez stalnih mesečnih primanja, odrediće drugo najpogodnije sredstvo i predmet izvršenja radi naplate zakonskog izdržavanja.

U cilju pribavljanja podataka o imovini izvršnog dužnika koja bi mogla biti predmet izvršenja, javni izvršitelj se može službenim putem obratiti Republičkom geodetskom zavodu - Službi za katastar nepokretnosti, kako bi se dostavio podatak o nepokretnoj imovini izvršnog dužnika. Od Ministarstva unutrašnjih poslova, odnosno nadležne policijske uprave može tražiti podatak o vozilima ili plovilima na ime izvršnog dužnika. Narodnoj banci Srbije, Odseku za prinudnu naplatu Kragujevac, javni izvršitelj se može obratiti radi dostavljanja informacije o dužnikovim tekućim ili štednim računima.

U slučajevima kada je dužnik obaveze zakonskog izdržavanja bez stalnih mesečnih primanja, izvršni postupak se uglavnom nastavlja putem popisa i prodaje njegovih pokretnih stvari. Izvršenje na pokretnim stvarima izvršnog dužnika predstavlja redovno sredstvo izvršenja sa jasnom namenom ostvarenja prodajne cene na osnovu koje se podmiruje dugovanje izvršnog dužnika u celosti ili delimično. Sa druge strane, ovaj način izvršenja predstavlja i jedan vid psihološkog pritiska na izvršnog dužnika da izmiri dugovanje, s obzirom na činjenicu da javni izvršitelj ulazi u njegove lične prostorije i dom i na taj način narušava njegovu privatnost i sigurnost. Upravo ovakve situacije, gde se prinudno ulazi u stan ili drugi objekat izvršnog dužnika radi popisa ličnih stvari, mogu

⁴⁹ Videti detaljnije u: Šarkić, N., Vavan, Z., (2016). Postupak izvršenja sudskih odluka na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima, Pravni život, časopis za pravnu teoriju i praksu, br. 12, tom III, Udruženje pravika Srbije, Beograd, str. 635-653.

prouzrokovati problem i incident. Za lice koje sprovodi izvršenje, tada je veoma važno da poseduje ne samo profesionalnu etičnost, već i određene psihološke veštine, kako bi postupak bio pravilno izvršen bez opasnosti po bezbednost i zdravlje njegovih učesnika.

Ukoliko se izvršenje sprovodi na pokretnim stvarima koje čine pokućstvo i belu tehniku, dugogodišnja sudska praksa je pokazala da postupak prodaje tih stvari postaje uglavnom epizodno dug i neefikasan. Sa druge strane, ne mogu ni sve pokretne stvari u vlasništvu izvršnog dužnika biti predmet izvršenja, ZIO je taksativno naveo stvari koje se izuzimaju iz popisa.⁵⁰

Neretko izvršni dužnici koji ne izmiruju obavezu zakonskog izdržavanja pokušavaju da opstruišu izvršni postupak, tako što će skloniti ili otuđiti stvari iz čije prodaje bi se moglo eventualno podmiriti potraživanje izvršnog poverioca. Najgora situacija po egzistenciju deteta i roditelja koji živi sa njim jeste kada ne postoji pogodno sredstvo za namirenje kojim bi se naplatilo potraživanje od izvršnog dužnika po osnovu zakonskog izdržavanja. To što će izvršni dužnik krivično odgovarati nije satisfakcija detetu, čak naprotiv, može prouzrokovati još veću traumu i dodatno narušiti odnos između njega i roditelja sa kojim ne živi. Ukoliko nema pogodnih sredstava za naplatu potraživanja, postupak

⁵⁰ Ne mogu biti predmet izvršenja: odeća, obuća i drugi predmeti za ličnu upotrebu, posteljne stvari, posuđe, deo nameštaja koji je neophodan izvršnom dužniku i članovima njegovog domaćinstva, šporet, frižider i peć za grejanje; hrana i ogrev koji su izvršnom dužniku i članovima njegovog domaćinstva potrebni za tri meseca; gotov novac izvršnog dužnika koji ima stalna mesečna primanja do mesečnog iznosa koji je zakonom izuzet od izvršenja, srazmerno vremenu do narednog primanja; ordenje, medalje, ratne spomenice i druga odlikovanja i priznanja, lična pisma, rukopisi i drugi lični spisi i porodične fotografije izvršnog dužnika; pomagala koja su osobi sa invaliditetom ili drugom licu s telesnim nedostacima neophodna za obavljanje životnih funkcija i kućni ljubimac. - član 218. ZIO

će se obustaviti, na žalost, u takvim situacijama dete ostaje bez garantovanog prava, a država trenutno bez moći da to promeni.

U cilju obezbeđenja adekvatne i pravovremene zaštite dece u pogledu prava na izdržavanje od roditelja, jedno od rešenja jeste osnivanje Alimentacionog fonda, koji je predviđen nacrtom novog Građanskog zakonika Republike Srbije.⁵¹ Iz sredstava ovog fonda deci bi se obezbedio novčani iznos utvrđen sudskom odlukom, koji je neophodan za nesmetani razvoj i egzistenciju. Dakle, u tom slučaju, nakon namirenja, izvršni poverilac više ne bi bilo dete obzirom da je ono obezbeđeno, već država koja se regresira od roditelja izvršnog dužnika.

4. ZAKLJUČAK

U prethodnom delu rada ukazano je na značaj i kompleksnost instituta zakonskog izdržavanja, njegovog toka u okviru parničnog postupka i kroz postupak izvršenja. Da bi zaštita prava dece i prava na roditeljstvo bila obezbeđena i realizovana, nužno je da postoji funkcionalan i adekvatan sistem koji će blagovremeno i efikasno reagovati kada je potrebno. Adekvatna sudska zaštita prava dece u porodičnim sporovima podrazumeva i nužno pretpostavlja efikasnu zaštitu njihovih prava u postupku izvršenja, koji će uslediti nakon spora

⁵¹ U radnom tekstu novog Građanskog zakonika koji je pripremljen za javnu raspravu, u okviru četvrte knjige koja uređuje porodične odnose, članom 2403. predviđeno je osnivanje Fonda za izdržavanje dece (Alimentacionog fonda) u cilju efiksnijeg ostvarivanja prava na izdržavanje dece. Sredstva za rad obezbedila bi se za početak rada iz budžeta. Dete, kao poverilac izdržavanja imalo bi pravo na isplatu zakonskog izdržavanja od strane ovog fonda, koji bi nakon isplate mogao da se regresira od roditelja dužnika izdržavanja (čl. 2404. i 2405.) – izvor sajt Ministarstva pravde <https://www.mpravde.gov.rs/files/NACRT.pdf>

(u skladu sa načelom dispozicije) ukoliko tuženi koji je obavezan presudom svoju obavezu ne izvrši dobrovoljno.

Poseban akcenat stavljen je na postupak izvršenja, imajući u vidu da upravo on predstavlja često završnu fazu u ostvarenju konkretnog potraživanja i realizaciju obaveze određenih subjekata, te bez njega uživanje prava proklamovanog zakonom i utvrđenog odlukom suda nije moguće. Upravo iz tog razloga, da bi zaštita prava iz porodičnog odnosa, konkretno prava na izdržavanje, u sudskim postupcima bila delotvorna, postupak izvršenja mora biti efikasan i svrsishodan. Uzimajući u obzir samu prirodu ovih odnosa, neblagovremeno i neučinkovito izvršenje sudskih odluka koje iz njih proizilaze, moglo bi ugroziti osnovne egzistencijalne interese kako dece tako i ostalih članova porodice kojima je zaštita neophodna. Kao najmasovnija referada iz porodičnih odnosa, pogotovo kada je reč o izvršnim postupcima, on zaista zaslužuje veću pažnju i odgovornost države. Noveliranjem pojedinih odredbi ZIO koje su stupile na snagu 2021. godine, učinjen je značajan pomak, kada je referada izvršenja potraživanja po osnovu zakonskog izdržavanja poverena javnim izvršiteljima. Svakako prostor za unapređenje i zaštitu prava dece na osnovnu egzistenciju i dalje postoji i neophodan je, pogotovo u onim slučajevima kada roditelji dužnici tu obavezu izbegavaju. Država je dužna da zaštiti ovo fundamentalno pravo deteta koje garantuje zakonom, najvišim pravnim aktom,⁵² kao i potpisanim međunarodnim konvecijama.⁵³

⁵² Članovi 64. i 65. Ustava Republike Srbije, „Sl. glasnik RS”, br. 98/2006 i 115/2021

⁵³ Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta (1989.) ratifikovana Zakonom o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta – “Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori” broj 15/90

CHILD SUPPORT - SITUATION AND PERSPECTIVES

Abstract:

Child support represents both the right of the child and the right and obligation of the parents. We are witnessing that everyday life and judicial practice show us that parents, as holders of rights but also debtors of this legal obligation, often do not fulfill it in a timely manner or absolutely neglect it, thus denying their children the opportunity to meet basic life needs. Practice confirms that the existence of a legally binding and enforceable court decision on child support often does not represent a guarantee for the exercise and realization of the established right. Enforcement procedures for the collection of a monetary claim in the name of child support are often difficult to implement or remain unsuccessful. The work points to the specifics, current issues and problems related to both the court procedure itself regarding the determination of the obligation to support children, as well as the forced execution of court decisions for the purpose of collecting the same. A special part is dedicated to the possibilities of overcoming the existing difficulties in the realization of the right of children to legal maintenance, the perspectives of development and improvement of this specific and priority court procedure. The focus is primarily on the analysis of the normative substrate and court practice in the Republic of Serbia.

Key words: *child support, rights and obligations of parents, court proceedings, enforcement.*

5. LITERATURA

1. Babić, I., (2014). Komentar Porodičnog zakona, JP Službeni Glasnik, Beograd
2. Cvejić Jančić, O., (2004). Porodično pravo, Knjiga 2 - roditeljsko i starateljsko pravo, Centar za izdavačku delatnost, Univerzitet u Novom Sadu
3. Draškić, M., (2006). Porodično pravo i prava deteta, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i JP Službeni glasnik, Beograd
4. Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta (1989.) ratifikovana Zakonom o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta – “Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori” broj 15/90
5. Krivični zakonik "Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016
6. Petrušić, N. i Stanković, G., (2005). Privremene mere u režimu novog izvršnog prava Srbije, Novine u građanskom procesnom pravu, Niš
7. Petrušić, N., Konstantinović Vilić, S., (2014). Ostvarivanje prava na izdržavanje - (ne)moć države, Zbornik radova: "Vladavina prava i pravna država u regionu", Istočno Sarajevo
8. Počuća, M., Šarkić, N., (2016). Porodično pravo i porodičnopravna zaštita, Pravni fakultet Union i Službeni glasnik – četvrto izdanje, Beograd
9. Porodični zakon, “Sl. glasnik RS”, br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015

10. Stanković, G., (2006). Zaštita prava na izdržavanje u Porodičnom zakonu Republike Srbije, Novine u porodičnom zakonodavstvu Niš
11. Šarkiće, N., (1998). Izvršenje radi naplate novčanog potraživanja, Pravni život, br. 12
12. Šarkiće, N., Vavan, Z., (2016). Postupak izvršenja sudskih odluka na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima, Pravni život, časopis za pravnu teoriju i praksu, br. 12, tom III, Udruženje pravnika Srbije, Beograd
13. Ustav Republike Srbije, „Sl. glasnik RS”, br. 98/2006 i 115/2021
14. Vavan, Z., (2018). Izvršenje sudskih odluka o izdržavanju dece - aktuelna pitanja i problemi, Zbornik radova: "Porodični zakon - dvanaest godina posle", Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i JP Službeni glasnik, Beograd
15. Zakon o izvršenju i obezbeđenju, „Sl. glasnik RS”, br. 106/2015, 106/2016 - autentično tumačenje, 113/2017 - autentično tumačenje, 54/2019, 9/2020 - autentično tumačenje i 10/2023 - dr. zakon
16. Zakon o nasleđivanju, "Sl. glasnik RS", br.46/95, 101/2003 - odluka USRS i 6/2015
17. Zakon o obligacionim odnosima, "Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, "Sl. list SRJ", br. 31/93 i "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja
18. Zakon o visokom obrazovanju, "Sl. glasnik RS", br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakon i 73/2018

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

33:005(497-15)(082)

316.47(497-15)(082)

34(497-15)(082)

НАУЧНИ скуп "Балкан на Јахорини" (2 ; 2023 ; Јахорина)

Razvojne perspektive Zapadnog Balkana u XXI vijeku / II naučni skup „Balkan na Jahorini 2023“, [Jahorina, 22. i 23. septembar 2023.] = Development perspectives of the Western Balkans in the XXI century / II scientific meeting "Balkan on Jahorina 2023" ; [urednik Ognjen Bakmaz]. - Sokolac -Istočno Sarajevo : Visoka škola za uslužni biznis, 2023 (Istočno Sarajevo : Print shop). - 466 стр. : илустр. ; 24 cm. - (Naučni skup "Balkan na Jahorini", ISSN 2831-0667)

Тираж 100. - Библиографија уз сваки рад. - Abstracts.

ISBN 978-99976-971-7-2

COBISS.RS-ID 139080193